

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

- Ahlbäck, Gunnar Brud- och ljuskronor i Dannemora kyrka, Dannemorabygden 1997
- Boëthius, Gerda De tegelornerade gåstenskyrkorna i norra Svealand, Uppsala 1921
- Hildebrand, Hans Sveriges medeltid, Stockholm 1898 -1903
- Jacobsson, Carina Beställare och finansiärer, Uddevalla 2002
- Karlsson, Ann Mari Stjärnvalv i det senmedeltida Sverige, Katrineholm 1986
- Ferm-Rahmqvist-Westin
Tiundaland,
Det medeltida Sverige- Uppland, Stockholm 1982
- Karlsson, Ann Mari, Stjärnvalv i det senmedeltida Sverige,
Katrineholm 1986
- Norberg, Rune, Dannemora kyrka, Up K 130, Uppsala 1968
- Norberg, Rune, Dannemora kyrka, Andra uppl. omarb av B I Kilström,
Katrineholm 1988
- Ahlbäck: Anteckningar, ej publicerade
Arkivalier i Landsarkivet, Uppsala, och Pastorsexp i Films pastorat, Österbybruk

3.2 Kronologisk förteckning

År	Händelse	Källa
Tidigt 1200-tal	Den första kyrkan byggs. Första dopfunten /bevarad fot står vid predikstolen/ Triumfkrucifix i sakristian	Norberg 1988 s 3 Ahlbäck Norberg 1988 s 3
Tidigt 1300-tal	Processionskrucifix på predikstolstaket	Jacobsson s 151
1461	Kyrkklocka gjuten, omgjuten 1843.	Arkivalier
Sent 1400- tal	Kyrkobyggnaden, uppförd under 1400-talets senare del Takkrona av järn Rökelsekar	Norberg 1988 s 3 Ahlbäck 1997 Inv-förteckn.
Omkr.1500	Dopfunten Mariaskulptur Mindre helgonskulptur	Hildebrand s 501,507 Norberg 1988 s 10 Norberg 1988 s 10
1650	Takkrona av mässing med 6 pipor gavs efter Påvel Humble och hans hustru. Bänkar i kyrkan.	Arkivalier Ahlbäck
1659	Oblatask av bleck.	Inv-förteckn.
1663	Ny sockenbudskalk inköpt	Arkivalier
1665	Brudkrona inköpt för 225 Dr Kmt.	Arkivalier
1667	Kronbytta medklädsel	Arkivalier
1670	Svart, blommerad brudtröja tillverkad	Arkivalier

1683	Takkrona av mässing samt två ljusstakar införskaffade. Kronan och ena staken skänkta av Johan Humble	Arkivalier
1685	Predikstolens införskaffande från Stockholm och uppsatt på södra väggen. Hål huggs i muren för uppgång. Duk av lärft till altaret samt tre ljusstakar med vridna skaft skänkta av Johan Humble.	Arkivalier Arkivalier
1686	Två ljusplåtar till predikstolen skänkta av Johan Humble	Arkivalier
1690	Ny port till stigluckan.	Arkivalier
1691	Trästol till koret anskaffad inför visitation.	Arkivalier
1693	Ny likbår skänkt av Per Månsson, Gökomb.(1694 finns två nya)	Arkivalier
1695	Glaslykta till vapenhuset skänkt av Johan Löfman.	Arkivalier
1697	Ett kors med flöjel till vapenhuset skänkt av Anna Bergh till minne av hennes man. Försilvråd ljuskrona av mässing med 8 pipor skänkt efter Bengt Ericksson, Hans Upström och hh Maria.	Arkivalier Arkivalier
1698	Gamla sockenbudskalken omgjuten. Västgavelns flöjel sätts upp.	Arkivalier Arkivalier
1708	Det medeltida korskränket rivs.	Arkivalier
1725	Stor silverkanna à 100 lod inköpt	Arkivalier
1726	Tillkommer i sakristian: Nytt golv, nytt bord, bänkar omkring, litet skåp i muren. Större skåp till skrud- och mässkläder i koret.	Arkivalier
1727	Golvet i kyrkan höjs 1/2 aln. Nya mans- och kvinnfolksbänkar, dörrar med gångjärn och sidoposter. Fönster, på västgaveln resp i sakristian, upphuggna till större storlek.	Arkivalier
1730	Ny altartavla, två bänkpyramider med zirather av Erik Lind.	Arkivalier
1731	Målning och förgyllning av altartavla, pyramider, bänkirather, predikstol, kyrkbänkar, skåpet i koret, bord och bänkar i sakristian av Anders Holmberg.	Arkivalier
1742	Oblatask av silver skänkt av Christina Lindh.	Arkivalier
1753-54	Ny klockstapel uppförd av byggmästare Anton Pouset och i mindre grad Gileam De Klau.	Arkivalier
1755	Klockstapelns målning. Klocka inköpt från klockgjutaren Eric Hillström, Gävle.	Arkivalier Arkivalier
1760	Dopskål av tenn inköpt	Arkivalier
1765	Svart sammetshåv med silveraloner skaft och klocka inköpt.	Arkivalier
1767	Läktare invigd 9 oktober. Ny mässhake av röd sammet med silveraloner. Gamla mässhaken bättrad. Ny håv av röd sammet. Dopbord. Nya siffertavla skänkt av insp. Wählberg.	Arkivalier
1777	Ljuskrona av mässing av Mats Hornafver inköpt från Skultuna.	Arkivalier
1780/?/	Nytt timglas till predikstolen.	Arkivalier

1788	Predikstolen flyttas till norra väggen av mästare Hans Asp från Österbybruk. Nummertavlor skänkta av J.A.Grill	Arkivalier Skriftkälla tolkad T.A.Grill, bör vara J.A. Grill
1790	Sockenbudstyg: Kalk med tillhörande glasflaska, patéen av silver och oblatask i skinnklätt träfodral av Olof Yttraeus i Uppsala inköpt. Lillklockan omgjuten av J.J.Mårtensson, Stockholm.	Arkivalier Ingjutet på klockan
c 1800 ?	Svart mässhake av sammet tillkommer.	Arkivalier
1829	Stigluckor rivna, ersatta av grindar.	Arkivalier
1842	Takflöjeln på östra gaveln tillkommer.	Arkivalier
1843	Den medeltida kyrkklockan omgjuten av J.G.Liljedahl, Stockholm.	Arkivalier. Gjutet på klockan.
1863	Ny orgel av orgelbyggaren Dan Vallenström, Uppsala. Nytt altare ?/ skänkt av Österby bruk. Måleri- och förgyllningsarbeten i kyrkan av målarmäst. Götling.	Arkivalier Arkivalier Arkivalier
1892	Genomgripande restaurering av kyrkan med EA Ekholm som arkitekt och Edv. Bergh som restauratör. Väggar och valv rengöres. Avlägsnande av täckande kalklager. Ojämnheter utjämnas. Avritning och kalkering av bevarade motiv. Renovering och komplettering av målningar på väggar och valv. Nymålning av motiv i fönsternischer och draperi längst ned på väggarna. Inläggning av nytt golv, bjälkar, trossbotten. Nya bänkar. Fönsteromfattningen runt östfönstret borttages. Altaret målas och omförgylles. Rengöring av trätavlan på altarbordet. Korets öst och sydfönster ersätts med färgade glasfönster. Predikstolen målas och omförgylles.	Arkivalier
1894	Lykta i vapenhuset skänkt av förvalt. Rådberg.	Arkivalier
1928	Elektrifiering av kyrkan. Kyrkfönstren förses med provisoriska innanfönster av trä. Nytt golv i sakristian.	Arkivalier
1942	Kyrkogården utvidgas	Arkivalier
1943	Ny orgel i det gamla orgelhuset, påbörjad av John Vesterlund, Leufstabruk, färdigställd av Åkerman och Lunds, Göteborg.	Arkivalier
1946	Nya kyrkogårdsgrindar	Arkivalier
1951	Kormatta, rya av Ingrid Skerfe-Nilsson, tillverkad av Uppsala läns Hemslojd.	Inv-förteckn
1956-57	Restaurering och renovering av kyrkan med Jörgen Fåk som arkitekt och Svens Carlsson som restauratör och konservator: Trägolvet ersätts av tegelgolv. Innanfönster av trä borttages. De färgade fönstren i koret ersätts av fönster med antikglas. Mittgången breddas och bänkarna renoveras. Bänkyramiderna återsätts på plintar på ursprunglig plats. På ytterporten avlägsnas den profilerade panelen. Ny dörr mellan vapenhuset och kyrkan insättes. Dörr mellan koret och	Arkivalier

	sakristian tas bort och den gamla järndörren justeras. Läktaren sänks och förkortas. Väggar och valv rengöres och målningarna renoveras utan att 1892 års imålning avlägsnas. Den gamla altaruppsatsen och östfönstrets skulpterade omfattning återinsätts efter renovering. Ny altarring tillkommer. Predikstolen renoveras, målas efter framtagen ursprungsfärg och får nytt räcke med fyllningar på trappan. Skrudskåp och skåp för elcentral sätts in i sakristian. Hela träinredningen målas. Elvärmesystemet renoveras. Takkronornas elektrifiering ändras, vapenhusets lykta justeras och belysning monteras under läktaren.	
1957	Altarbrun, vita och gröna antependier och mässhakar skänkes av Kyrkl syföreningen.	Arkivalier
1960	Blått antependium och mässhake tillverkad av Maria Triller tillkommer liksom dopskål av tenn.	Inv-förteckn.
1972	Åskledare monterad av Lundgren, Morkarla. Monter med äldre träfragment. Montern ritad av Gunnar Ahlbäck, placerad vid södra fönstret intill triumfbågsväggen.	Träfragmenten tillvaratagna av Tore Ljungberg och Gunnar Ahlbäck i klockstapeln.
1973	Medeltidskronan med tre ringar renoverad av Bengt Eldh efter ritning av Gunnar Ahlbäck (dock ej ansvarig för de förkortade bärstängerna till nedre ringen), insatt i koret. I sakristian mässingskrona inköpt i antikhandeln.	Projektet genomfört efter idé av Gunnar Ahlbäck i samarbete med Tore Ljungberg. Kronan i sakristian anskaffad av Tore Ljungberg.
1974	Vit mässhake och stola tillverkade av Maria Triller inköpt. Piano inköpt.	Inv-förteckn.
1982	Kororgel inköpt från Börstil /Intonerad 1983/ .	Inköpt efter tips av Per Wendin . Installation och intonering av Ingemar Nordin.
1983	Dopljusstake, ljusglob och processionskors tillverkade och skänkta av Oscar Malmqvist. El-installationer och åskledare besiktigade.	Inv-förteckn Arkivalier
1984	Nytt spåntak på kyrkan. Påbörjad reparation och tjärning av klockstapeln. Ej avslutat arbete.	Arkivalier
1991-1992	Tjärstrykning av kyrktaket och klockstapeln. Reparation och förgyllning av takkors. Fogstrykning. Värmeisolering av valven. Invändig renovering av kyrkan genomförd av konservator Sven Olof Carlsson. Rengöring och renovering av väggar och valv. Slipning av bänkar och golv. Målning av träinredning. Lagning och lackning av golv.	Arkivalier

3.3 Ritningsförteckning

Nedan förtecknade handlingar förvaras i Dannemora Kyrkoarkiv, Kyrkans hus, Österbybruk.

KYRKOGÅRD			
Datum	Titel	Arkitekt/ projektör	Kapsel
1887-01-19	Bil. och blyertsskisser till Protokoll OI ang. inhägnaden omkring kyrkogården 1. skisser till grindstolpar 2. Portstolpar	Ej angiven	OI.B:1
1918	Karta över mark avsedd att avsöndras från 7/8 mtl Prästgården nr 1 i Dannemora socken, Örbyhus härad, Uppsala län. Kompletterad 1941 av Skiöld von Otter.	J.Hj.Schönström	OI.B:1
1940	Förslag till dränering av den nya kyrkogården vid Dannemora kyrka, Dannemora s:n, Uppsala län	Erik Selén	OI.B:1
1945-02-02	Förslag till ordnande av område intill Dannemora kyrkogård i Uppsala län.	Frans Sjöberg	OI.B:1
1945-12--	Förslag till planering av bårhus i två alternativ å område intill Dannemora kyrkogård i Uppsala län	Frans Sjöberg	OI.B:1
Odaterad	Utan titel. /Blyertsritning till el i bårhus/	C.J.Åkerlind	OI.B:1
1947-07-12	Bisättningsrum. Dannemora kyrkogård Ritn nr 1 Fastställd av Kungl.Byggnadsstyrelsen 1947-10-15	Erik Fant	OI B:1
1947-07-12	Bisättningsrum. Dannemora kyrkogård. Ritn nr 2 Fastställd av Kungl. Byggnadsstyrelsen 1947-10-15	Erik Fant	OI.B:1
1947-07-12	D:o	Erik Fant	OI.B:1
1950-09-08	Dannemora kyrka, klockstapel och situationsplan	Uppsala Elektro-Radio AB	OI.A:1
1955-03-26	Dannemora kyrka. Orienteringskarta.	Statens Vattenfallsverk	OI.A:1
1960-08-24	Planskiss över Dannemora kyrka. /Bil till Åskledaranläggning i Dannemora kyrka/	Inst. för Högsforskning i Upps.	OI.A:2
1960-08-24	Skiss över klockstapeln för Dannemora kyrka. /Bil till Åskledaranläggning i Dannemora kyrka/	Inst. för Högsforskning i Upps.	OI.A:2
1965-10-18	Gravkarta över Dannemora kyrkogård	Lauri Kaponen	OI.B:1
1965-10-18	Gravkarta över Dannemora kyrkogård	Lauri Kaponen	Rulle
Odaterad	Utan titel. Del av gravkarta. /Sannolikt kopierad från Gravkarta 1965-10-18/	_____	Rulle
Odaterad	Dannemora kyrkogård /Med gravnummer i blyerts och påskrift "Gäller ej"/	Lennart Lundqvist	Rulle
1993-10-25	Dannemora kyrkogård. Gravkarta. 4 ex.	Lennart Lundqvist	Rulle
KYRKAN			
Odaterad	Plan över Dannemora kyrka /Smörpapper/	G. Hjertén ?	OI.A:1
Odaterad	Utan titel /Ritning till kassetterat tak under läktaren/ /Smörpapper/	G. Hjertén ?	OI.A:1
1892-07--	Utan titel /Läktarfront med barriär/ /Smörpapper/	G. Hjertén	OI.A:1
Odaterad	Utan titel. /Pelare och baluster till läktaren/	Tobo hyvleri och	OI.A:1

	/Smörpapper/	snickeri.	
Odaterad	Utän titel /Ritning till balusterdocka/ /Smörpapper/	Tob hyvlari och snickeri	OI.A:1
Odaterad	Altarbord	?	OI.A:1
1893-10-31	Utän titel. /Skissritning till ändrad skorstenspipa/	B.Kallstenius el.Hugo Wallin	OI.A:1
1928	I mapp "Handlingar ang.elektrifiering av kyrkan 1928" Dannemora kyrka. Gillad och stadfäst av Kungl. Byggn-styr. 7 sept 1928		OI.A:1
1928	D:o		OI.A:1
1952-03-31	Principskisser över montering av skyddsskärmar på värmelement vid kyrkoelektrifiering	Statens Vattenfallsverk	OI.A:1
1955-03-16	Dannemora kyrka. Elvärmeaanläggning	Älvkarleby Kraftverk	OI.A:1
1956-07-02	Dannemora kyrka Elinstallation. Belysning. Ritn nr 1 /I mapp:Dannemora kyrka. Elinstallation/	Lars Hulth	OI.A:2
1956-07-02	Dannemora kyrka. Elinstallation. Ritn nr 2 /I mapp: Dannemora kyrka. Elinstallation/	Lars Hulth	OI.A:2
1956-09-06	Dannemora Kyrka. Försök till rekonstruktion av altarpuppställning. Ritn.58-13	Jörgen Fåk	OI.A:2
1956-09-06	D:o	Jörgen Fåk	OI.A:2
1960-08-24	Bil till Åskledaranläggning i Dannemora kyrka. Skiss över Dannemora kyrka. Ritn.600824-2	Inst. för Högsp.-forsk. i Uppsala	OI.A:2
1960-08-24	Bil till Åskledaranläggning i Dannemora kyrka. Skiss över Dannemora kyrka. Ritn.600824-3	Inst. för Högsp.-forsk. i Uppsala	OI.A:2
1963-03-13	Dannemora kyrka. Kondensvattentränna i fönster. Ritn.58-101	Jörgen Fåk	OI.A:2
1963-03-13	D:o	Jörgen Fåk	OI.A:2
1953-09-03	Dannemora kyrka. Dörrtrycketill vapenhusdörren	Erik Fant	I: 2
1954-12-23	-"- : Restaureringsförslag Alt I /5 ex/ Ritn. 58:1	Jörgen Fåk	I: 2
1954-12-23	-"- : Restaureringsförslag Alt 2 /3 ex/ Ritn 58:2	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Restaureringsförslag /3 ex/ Ritn 58:3	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Fönster /5ex/ Ritn 58:2	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Ny vapenhusdörr /4 ex/ Ritn 58:5	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Sakristiskåp etc /3 ex/ Ritn 58:6	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Sakristiskåp etc /3 ex/ Ritn 58:11	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Bänkskärmar /4 ex/ Ritn 58:7	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Bänkdetaljer I /4ex/ Ritn 58:8	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Bänkdetaljer II /4 ex/ Ritn 58:9	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Altarring /4ex/ Ritn 58:10	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Uppmätning (Plan) /3 ex/ Ritn 58:U1	-"-	I: 2
1954-12-23	-"- : Uppmätning (Sektion) /3 ex/ Ritn 58:U2	-"-	I: 2
1956-02-13	-"- : Bänkar och gavlar /3 ex/ Ritn 58:3	-"-	I: 2
1956-02-13	-"- : Bänkskärmar /3 ex/ Ritn 58:4	-"-	I: 2
1956-10-02	-"- : Altarring Ritn 58:8	-"-	I: 2
1956-10-02	-"- : Förslag till altare t 1700-talsuppställning Ritn 58:9	-"-	I: 2
1956-10-02	-"- : Principritning till korbänk Ritn 58:10	-"-	I: 2

1956-10-03	-''- : Förslag till port mellan vapenhus och långhus Ritn 58:11	-''-	I: 2
1956-10-04	-''- : Detaljer till port å ritn 58:11 Ritn 58:12	-''-	I: 2
1956-10-04	Dannemora kyrka: Försök till rekonstruktion av altaruppställning från 1700-talet /2 ex/ Ritn 58:13	Jörgen Fåk	I: 2
1956-10-04	-''- : Portbeslag och lås på port å ritn 58:11 Ritn 58:14	-''-	I: 2
1957-02-06	-''- : Dörr till vindstrappa i vapenhuset Ritn 58:15	-''-	I: 2
1957-02-06	-''- : Nytt räcke till predikstolstrappa Ritn 58:16	-''-	I: 2
1957-03-17	-''- : Bänk i vapenhus Ritn 58:17	-''-	I: 2
1957-03-19	-''- : Detalj till sol över altaret Ritn 58:18	-''-	I: 2
1957-03-19	-''- : Detalj till sol över altaret Ritn 58: 19	-''-	I: 2
1957-03-19	-''- : Utvändig lykta på stolpe Ritn 58:20	-''-	I: 2
1957-04-04	-''- : Altare i sakristian Ritn 58:21	-''-	I: 2
1957-04-04	-''- : Knäfallspall /2 ex/ Ritn 58:22	-''-	I:2
1957-05-07	-''- : Altare i bisättningsrum Ritn 58:23	-''-	I: 2
1957-05-07	-''- : Anslagstavla i vapenhus /2 ex/ Ritn 58:24	-''-	I: 2